Prof. dr hab. Jacek PAWŁOWSKI
AKADEMIA SZTUKI WOJENNEJ

Warszawa, 15.04.2024r.

RECENZJA
rozprawy doktorskiej mgr. Jakuba Siemiątkowskiego pt. WSPÓŁPRACA PAŃSTW EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ JAKO ELEMENT POLITYKI BEPIECZEŃSTWA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ opracowana pod kierownictwem naukowym prof. dr. hab. Tomasza Kośmidera

1. Znaczenie podjętego tematu rozprawy doktorskiej

Współpraca państw Europy Środkowo – Wschodniej jest niezwykle ważnym elementem (obszarem) polityki bezpieczeństwa RP oraz ma olbrzymi wpływ na zmiany geopolityczne w tej części Europy, a także na środowisko bezpieczeństwa Polski na przełomie XX i XXI wieku. Generalnie, z naukowego punktu widzenia jest to problematyka wielowymiarowa i niezwykle złożona. Już tylko pobieżna jej analiza pozwala na uchwycenie obecnej dynamiki sił napędzających zmiany oraz zdanie sobie sprawy z wpływu historycznych i współczesnych wydarzeń na aktualny układ geopolityczny regionu. Analiza ta potwierdza, że rozpatrywana w rozprawie problematyka jest aktualna i zasługuje na podjęcie badań.

Siły napędzające zmiany geopolityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w XXI wieku są różnorodne. Przede wszystkim, co podkreśla w badaniach bardzo mocno Autor rozprawy, rozpad Związku Radzieckiego na początku lat 90. XX wieku zainicjował procesy, które zasadniczo przekształciły mapę polityczną regionu. Pojawienie się nowych państw oraz redefinicja granic wpłynęły na równowagę sił w regionie. Ponadto, rozszerzenie Unii Europejskiej i NATO na wschód, które nastąpiło w pierwszych dekadach XXI wieku, również miało istotne konsekwencje geopolityczne. Te integracje nie tylko umocniły związki nowych członków z Zachodem, ale także wywołały reakcje Rosji, która odbierała te ruchy jako zagrożenie dla swojej strefy wpływów.

Historia regionu w ujęciu dziedzictwa jakie pozostawiła po sobie zimna wojna i długoletnie konflikty etniczne i terytorialne jeszcze sprzed XX wieku, również kształtowały obecny układ geopolityczny. Na przykład, długotrwałe napięcia między Rosją a Ukrainą, które doprowadziły do aneksji Krymu przez Rosję w 2014

roku i konfliktu w Donbasie pokazują, jak przeszłe antagonizmy mogą prowadzić do nowych konfrontacji. Do tego dochodzi również istota próby uzyskiwania przewagi polityczno-gospodarczej przez Rosję w obszarze krajów z czasów zimno-wojennych. W przypadku Polski, jej strategiczne położenie między Zachodem a Wschodem sprawia, że jest ona szczególnie wrażliwa na zmiany w regionalnym układzie sił. Polska, dążąc do zabezpieczenia swojej niezależności i suwerenności, musi stale dostosowywać swoją politykę bezpieczeństwa, aby odzwierciedlić zmieniające się realia. Ta kwestia jest też mocno akcentowana przez Doktoranta w badaniach. Stąd też wpływ zmian geopolitycznych w Europie Środkowo-Wschodniej na środowisko bezpieczeństwa Polski jest bezpośrednio powiązany z dynamicznym i skomplikowanym charakterem tych przemian. Zarówno historyczne, jak i współczesne wydarzenia miały i nadal mają głęboki wpływ na kształtowanie się bezpieczeństwa w regionie, co Polska musi uwzględniać w swojej strategii i polityce bezpieczeństwa.

Ostatecznie, przyszłość geopolityczna Europy Środkowo-Wschodniej jest ściśle związana z dynamicznymi i nieprzewidywalnymi zmianami w Rosji oraz na Ukrainie. Różne trajektorie rozwoju tych wydarzeń mogą prowadzić do odmiennych konsekwencji dla równowagi sił w regionie, co wymaga ciągłej analizy i dostosowywania strategii przez poszczególne państwa. Bez względu na scenariusz, można z całą pewnością stwierdzić, że region ten pozostaje na froncie geopolitycznych przemian, które będą miały długotrwały wpływ na całą strukturę międzynarodową.

Na takim tle osadzenie w rozprawie problematyki współpracy państw Europy Środkowo-Wschodniej jako elementu polityki bezpieczeństwa RP jest w pełni uzasadnione. Daje też pełne możliwości zastosowania szerokiego instrumentarium metodologicznego, a tym samym szerokiego zastosowania zwłaszcza metod badawczych na podłożu historycznym dla osiągnięcia celów rozprawy

Chciałbym również nadmienić, że badań w omawianym obszarze bezpieczeństwa państwa podjął się Doktorant w pełni przygotowany i mający odpowiednie doświadczenie zawodowe. Ukończone kursy specjalistyczne, studia podyplomowe oraz studia doktoranckie które pozwoliły mu wszechstronnie przygotować się do realizacji badań w ramach podjętego tematu rozprawy doktorskiej.

2. Ocena metodologiczna

Rozprawa jest dobrze skonstruowana pod względem metodologicznym. Doktorant w pełni uzasadniony sposób i przekonująco wykazał potrzebę zbadania podjętej problematyki i przedstawienia jej wyników w dysertacji. Swoje wyniki badań i uzasadnienia osadził w dotychczasowym stanie teorii i praktyki współpracy państw Europy Środkowo-Wschodniej jako elementu polityki bezpieczeństwa RP. Stąd też przedmiotem badań w rozprawie stał się wymiar współpracy tych państw, a realizacja celu badań stała się możliwa dzięki wieloaspektowej analizie wyzwań, zagrożeń i szans wynikających z położenia Polski oraz jej uczestnictwa w inicjatywach koncentrujących się na współpracy regionalnej. Materiał źródłowy został przebadany przez Autora w kontekście bezpieczeństwa politycznego, militarnego, ekonomicznego i kulturowego. Autor rozprawy przedstawił też wiele wniosków i propozycji uzupełniających i porządkujących obszar wiedzy związany z badaniami. Konsekwentnie więc główny cel badań polegał na analizie współpracy RP z państwami regionu w kontekście zapewnienia Polsce bezpieczeństwa politycznego, militarnego, ekonomicznego i kulturowego. Dla osiągnięcia celu głównego wytyczono bardzo precyzyjne cele szczegółowe. Jednym z nich był: „4. Zaprezentowanie koncepcji efektywnych działań na rzecz polskiego udziału w zacieśnianiu współpracy państw regionu".

Należy podkreślić, że podjęty przez Doktoranta problem badawczy został sformułowany adekwatnie do głównego nurtu badań. I tak: „W jaki sposób współpraca państw Europy Środkowo-Wschodniej może przyczynić się do osiągnięcia pożądanego poziomu bezpieczeństwa państwa polskiego? Z treści sformułowanego pytania wynika złożoność podjętej problematyki w procesie badawczym. Problem główny w tej sytuacji wyraźnie i jednoznacznie doprecyzowują szczegółowe problemy badawcze, które zostały przedstawione w sposób uporządkowany i przejrzysty.

Na uwagę zasługują problemy szczegółowe (cząstkowe) dające podstawę do sformułowania hipotez szczegółowych. Spośród nich dwa mają szczególną wagę dla procesu badawczego. Pierwszy dotyczy: stopnia w jakim polska polityka bezpieczeństwa winna odpowiadać na wyzwania i zagrożenia dla regionu. Drugi, jakie działania powinno podjąć państwo polskie w zakresie zacieśnienia współpracy państw regionu?

Zrealizowana metodyka i procedura badań odpowiada charakterowi rozwiązywania problemów szczegółowych z zakresu określania prawidłowości rozwojowych sił i środków w aspekcie bezpieczeństwa, nowych technologii oraz przyszłego środowiska bezpieczeństwa . Konsekwentnie można więc stwierdzić, że oceniana dysertacja ma charakter analityczno-prognostyczny. Słusznie więc,

mając na uwadze cel rozprawy, Autor wykorzystał instrumentarium metodologiczne i dorobek naukowy nie tylko nauk o bezpieczeństwie. Na podkreślenie zasługują przedstawione sposoby podejścia dla identyfikowania problemów bezpieczeństwa, w tym zwłaszcza podejście systemowe i historyczne. Przyjęte i wykorzystane w procesie badawczym metody zostały zastosowane twórczo i konsekwentnie, choć wprowadzenia i podsumowania poszczególnych rozdziałów pracy nie uwzględniają w opisie zastosowanych metod badawczych. Ponadto Autor rozprawy zbyt skromnie dokumentuje (np. w postaci załączników do pracy) wyniki badań np. w wywiadach eksperckich. Niemniej jednak pragnę podkreślić, że generalnie rozważania są czytelne, poszczególne rozwiązania i propozycje umotywowane, a myśli Doktoranta przedstawione w sposób komunikatywny.

Rozprawa zapoczątkowana wstępem prezentującym zamiar i celowość podjętych badań, a następnie rozwinięta w czterech rozdziałach merytorycznych stanowi w mojej ocenie zamkniętą i tematycznie spójną całość. Posiada logiczny układ i charakteryzuje się dobrym poziomem ujęcia wniosków końcowych z badań.

W toku badań i ostatecznego opracowania dysertacji Autor wykorzystywał literaturę o bardzo dobrym merytorycznie, ale zróżnicowanym charakterze. Pomimo, że literatura przedmiotu dotycząca przyjętego w rozprawie problemu badawczego jest dostępna, to śmiem twierdzić na podstawie zamieszczonej bibliografii oraz rozeznania własnego, że istnieje wystarczający jej zasób, a także innych opracowań, dający możliwość prowadzenia jeszcze bardziej pogłębionych badań. Śmiem też twierdzić, że zamieszczone wyniki badań w rozprawie stanowić mogą, po opracowaniu np. w monografii, wstęp do dalszych analiz dotyczących współpracy państw Europy Środkowej - Wschodniej jako elementu polityki bezpieczeństwa RP.

3. Ocena merytoryczna

Treść rozprawy mieści się w obszarze problemowym bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego. Natomiast badania dotyczyły głównie problematyki współpracy RP z państwami regionu w kontekście zapewnienia Polsce bezpieczeństwa politycznego, militarnego, ekonomicznego i kulturowego. W mojej ocenie rozprawa posiada znaczną wartość dla teorii i praktyki zwłaszcza bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego oraz wychodzi naprzeciw oczekiwaniom organów zwłaszcza politycznych państwa dla tworzenia koncepcji efektywnych działań na rzecz polskiego udziału w zacieśnieniu współpracy państw regionu. Rozprawa wzbogaca literaturę przedmiotu badań mając na uwadze głównie problemy polskiej polityki bezpieczeństwa pod kątem współpracy regionalnej.

We wstępie do rozprawy Autor przedstawił obszar zainteresowań i badań naukowych. Z kolei w rozdziale pierwszym zaprezentowano podstawy metodologiczne oraz przyjętą procedurę badawczą wraz z założeniami i ograniczeniami. Sformułowane zostały założenia badawcze, a w nich: sytuacja problemowa, główny problem badawczy i szczegółowe problemy badawcze oraz hipotezy robocze oraz metody techniki i narzędzia badawcze. Opis strony metodologicznej pracy w całości nie budzi większych zastrzeżeń choć słabą jej stroną jest brak udokumentowanych wyników badań np. treści bądź streszczenia wywiadów eksperckich.

Rozdział drugi obejmuje opis źródeł idei współpracy państw regionu sięgających głęboko w przeszłość. Autor rozprawy przeanalizował cechy łączące kraje Europy Środkowo-Wschodniej oraz integracyjną rolę Polski w życiu regionu w minionych wiekach. Ponadto zostały opisane dotychczasowe koncepcje współpracy narodów regionu ze wskazaniem zarówno cech wspólnych, jak i różnic pomiędzy nimi. W podsumowaniu rozdziału Autor rozprawy słusznie zauważa, że spór intelektualny dotyczący charakteru geograficznego Polski jest wciąż aktualny i wpływa na debatę dotyczącą bezpieczeństwa. W Polskiej refleksji o jej bezpieczeństwie jest przeświadczenie, że z położenia pomiędzy Niemcami a Rosją wynika poczucie zagrożenia dla państwa i podmiotowego uczestnictwa w relacjach międzynarodowych, połączone z zagrożeniami cywilizacyjnymi.

Z kolei rozdział trzeci zawiera analizy funkcjonowania formatów współpracy państw Europy Środkowo-Wschodniej po upadku bloku wschodniego. Scharakteryzowano działalność : Grupy Wyszehradzkiej, CEFTY, Inicjatywy Śródziemnomorskiej, Partnerstwa Wschodniego, Trójkąta Lubelskiego, Bukaresztańskiej Dziewiątki, 16+1 i 17+1 oraz Inicjatywy Trójmorza. Analizy powyższe, po upadku bloku wschodniego, jednoznacznie według Autora wskazują, że zdecydowana większość państw realizowała swoje interesy w rożnych formach współpracy regionalnej. Poziom zaś zaangażowania w nie różnił się w zależności od tego, jak dane państwo definiowało swoje interesy oraz wobec jakich wyzwań stawało.

W rozdziale czwartym poddano analizie politykę III RP wobec współpracy środkowoeuropejskiej w latach 2014-2021. Opisano założenia głównych wydanych w ostatniej dekadzie dokumentów strategicznych polskiego rządu w zakresie polityki bezpieczeństwa w regionie i współpracy z państwami regionu. Podkreślić należy, że ważne miejsce zajmują tutaj analizy pojawiających się we współczesnej polskiej myśli geopolitycznej koncepcji zacieśnienia współpracy regionalnej.

Rozdział piąty dotyczy wyników badań z wcześniejszych rozdziałów. Ponadto sformułowano pożądane cele polityki RP wobec państw Europy Środkowo-

We ustawie do rozpiaswy. Autor przedstawi oraz zmiteszowań i badań gunkowych. Z kolei w rozyjnie pierwszym zapoczątkowano podstawy metodologiczne oraz przyjęto procedurę badawczą w aż z szczególnymi ogranicznieniami. Stosmutowane zostały zaiczenia badawcze, a w nich sytuacja problemowa, główny problem badawczy i szczegółowe problemy badawcze oraz hipotezy robocze oraz metody tesunki i narzędzia badawcze. Opis sitopy metodologicznej pracy w całości nie budzi większych zastrzeżeń chociaż, gdy attorę jest brak udokumentowanych wyników badań, treści rozdziałów szczegółowo wywiadów i kspercków.

Rozdział drugi obejmuje opis źródeł idei wypoczynku aktywnego, z uwzględnieniem gieprków w przeszłości. Autor rozpisał, oczywiście, tematy dotyczące rozpiętości biologicznej – Wschodniej oraz Europy Środkowej. Wskazał na istotę zmian w dyskusji pedagogicznej, które wpłynęły na rozwój turystyki i wypoczynku. Ponadto zostały opisane dotychczasowe koncepcje wypoczynku na różnych poziomach zewskazanych w literaturze, a także omówione wybrane modele wypoczynku. W podsumowaniu rozdziału autor dwa studia przypadków, gdzie sport i rekreacja dotyczyły chłopców z rodzin o niskim poziomie aktywności fizycznej, na rodzinę dotyczącą bezrobotnych. W podsumowaniu autor bardziej szczegółowo przedstawił przyjęte założenia, zarówno teoretyczne, jak i praktyczne, dotyczące wiomczenia z kolegą wyżej i poczucie zagrożenia do państwa – rodzinnotwórczego, oczekiwania rodziców, jak i pracoholizm rodziców, a także pozaśmiania wykluczonych.

Z kolei rozdział trzeci zawiera analizę funkcjonowania form turystyczno wypoczynkowych. Autorzy środkowo-wschodniej, po upadku tzw. wschodniego obozu państw, uznają za: Grupę Wyszehradzką, CEFTA, Inicjatywę Środziemnomorską i Bałkańską. Wschodnio-Zachodnią, Trójkąta Lublańskiego, Bałkańską, Dunajską, 16+1, 17+1 oraz inicjatywę Trójmorza. Autorzy powyższe, po upadku bloku wschodniego, jednocześnie medlig Autora wskazują, że zdecydowanie większość państw – oraz wiele interesy w rozwoju form wspólnych regionalnej. Pozostawia zaczęgażowania wymienionej, a także od tego, jak dane państwo determowało swoje interesy oraz zadbało jakich wyzwań stawało.

W rozdziale czwartym podano analizę polityki III RP – wobec wypoczynku środkowoeuropejskiego w latach 2011–2021. Ocenia zaleceń głównie wydanych w ustawie o turystyce oraz dokumentów strategicznych dotyczących rozwoju turystyki i polityki bezpieczeństwa w regionie – wymiarów i przekształcenia regionu. Podkreśla, że wartość miejsce zabiera tezę, analizy pojawiających się wspólnotowych, jak kilka mva – współpracy, koordynacji zachęcenia wspólnotowy – zgłoszenia.

Rozdział piąty – autorzy wyniki – budzi z wzbudzeniem, dla rozstrzygnięcia – modelu – strukturalnego pozadano cele – polityki III wobec parzyc – Europy Środkowo-

Wschodniej i rekomendacje dla polityki Polski w regionie. Wskazano na potrzeby państwa polskiego, które mogą zostać zrealizowane w wyniku pogłębienia kooperacji regionalnej oraz postulowane wobec niego działania.

Podsumowanie rozprawy (wyników badań) zostało zawarte w jej zakończeniu, wraz z odniesieniem się do problemów badawczych i założonej hipotezy roboczej pracy. Zaprezentowane w rozprawie rezultaty badań uzasadniają potrzebę ich prowadzenia a poszczególne rozdziały rozprawy zostały opracowane na dobrym poziomie profesjonalnym.

4. Wniosek końcowy i zalecenia

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska stanowi indywidualny dorobek naukowo-badawczy Doktoranta. W rozprawie zaprezentowana została niezbędna i na wysokim poziomie wiedza teoretyczna z zakresu dyscypliny naukowej *bezpieczeństwo*. Z kolei zawarte w niej wyniki z procesu badań świadczą o dużych umiejętnościach samodzielnego rozwiązywania problemów naukowych. Autor rozprawy wykazał się więc głęboką wiedzą w obszarze prowadzonych badań i umiejętnościami posługiwania się metodami badawczymi. Problem naukowy określony w rozprawie został w oryginalny sposób rozwiązany.

W trakcie obrony rozprawy doktorskiej proszę Doktoranta o odniesienie się do uwag zawartych w recenzji.

Rozprawa spełnia warunki określone w Ustawie o tytule i stopniach naukowych oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14.03.2003r. (Dz.U. z dn. 16.04.2003r.). Wnioskuję o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

.....